

משרד החינוך

להקשיב, לשמוע, לראות ולהשפיע

ערבות הדדית

ערכה לאנשי החינוך
תש"ף

דבר שר החינוך

מכובדי אנשי החינוך,

שנת תש"ף תוקדש לקידום נושא הערבות ההדדית כערך וכדרך חיים.

בעידן זה של אתגרים גדולים ומורכבים, תפקידה של מערכת החינוך ללוות את התלמידים הבאים בשערי מערכת החינוך ולפעול לעיצוב דמות הבוגר במסגרות הפורמליות והבלתי פורמליות. אנו שואפים לעצב פה חברה מוסרית אוהבת אדם וחברה שמרימה על נס את ערך הערבות ההדדית. החברה הישראלית משוסעת ומקוטבת ואין דבר שהיא זקוקה לו יותר מאשר ערבות הדדית וסולידריות.

תולדות העם היהודי ממחישים את העוצמה שבשמירת לכידות הקהילה.. ביהדות נקבע הכלל על ידי חז"ל כי כל ישראל ערבים זה לזה ועלינו, אנשי החינוך, מוטלת המלאכה להגשים את דבריהם ולעצב חזון חינוכי. חזון הרואה את החברה הישראלית על כל חלקיה כחברה שהערבות ההדדית היא מאבני היסוד שלה: חיזוק הסולידריות והחמלה, הגברת ההכלה והאמפטיה כלפי כל קבוצה בחברה הישראלית ובעולם היהודי כולו.

צוות משרד החינוך שקד על הכנת תכנית מקיפה שתיושם מגן ועד חטיבה עליונה במסגרות החינוך הפורמליות והבלתי פורמליות. אתם אנשי החינוך, עמוד השדרה של מערכת החינוך, נושאי הדגל למען עתיד ילדינו ולמען בניית חברה מופת בישראל.

מאחל לכולנו בהצלחה במשימתנו החשובה.

**בברכה,
הרב רפי פרץ
שר החינוך**

דבר מנכ"ל משרד החינוך

עמיתי אנשי החינוך,

"כל ישראל ערבים זה בזה" – חז"ל קבעו כלל מוסרי הלכתי זה, אשר משמעותו המקורית היא כי הקהילה אחראית כלפי כל אחד מחבריה וכל אחד מהחברים אחראי כלפי הכלל. הביטוי המעשי הרווח של ערך הערבות ההדדית כיום הוא עזרה לזולת, והוא מבטא את אחריות הקהילה ואת אחריות כל פרט בה לשלומם ולרווחתם של יתר החברים.

פרקי ההיסטוריה של מדינת ישראל, ועוד קודם לכן של היישוב היהודי המתחדש בארץ, שזורים אירועים המעידים על התגייסות למען הזקוקים לעזרה. התגייסות זו באה לידי ביטוי בפעולות יזומות להעלאת פליטים יהודים ארצה – לאחר השואה ויהודים מקהילות ישראל. מדינת ישראל לא עומדת מנגד גם כשמדובר במעשי הצלה הרואיים, כגון: מבצע אנטבה ופעולות סיוע באזורים מוכי אסון ברחבי העולם.

במהלך השנה, התלמידים ייחשפו **לפס הקול של המדינה** – לאירועים מכוננים שמדגישים את הערבות ההדדית ואת חשיבותה לבניית חברה מוסרית ומלוכדת.

אני מאמין כי הנושא יקדם דיאלוג בין מעגלים ובין מגזרים שונים בחברה הישראלית ובעולם היהודי ויחזק בילדי ישראל את תחושת הערבות ההדדית למען כינונה של חברת מופת. אני מבקש להודות לכל העושים במלאכה, אנשי משרד החינוך, מנהלי בתי ספר, צוותי חינוך, מנהלי אגפי חינוך ונוער ברשויות המקומיות, עובדי רשויות מקומיות, תלמידים ובני נוער.

שמואל אבואב
מנכ"ל משרד החינוך

מנהל מינהל חברה ונוער

אנשי חינוך יקרים,

מאז ומעולם, עמדה הערבות ההדדית בבסיס קיומה של החברה בישראל. גמילות חסד, צדקה ועזרה הדדית היו אבני היסוד שבזכותן שרד העם לאורך ההיסטוריה. עם כינונה של מדינת ישראל, התגלה כי גם במדינה ריבונית, חזקה ומתפתחת יש לערבות ההדדית תפקיד חשוב ויסודי.

קיבוץ הגלויות הביא בכנפיו מסורות ומנהגים שונים ואתגר את היכולת של החברה הישראלית לשמור על לכידות על אף גווניה ושבטיה השונים. התברר כי הגיוון מאיר את הערבות ההדדית באור יקרות.

הנושא השנתי של מערכת החינוך לשנת תש"ף מזמן לנו אפשרות להעמיק בהכרת האחר ולהעמיק את הערבות ואת השיתוף בחברה. מנכ"ל משרד החינוך בחר במינהל חברה ונוער להוביל את הנושא לאורך השנה. כולנו יחד, צוות המטה, מינהלי המשרד והמחוזות, נעמיק את לימוד הנושא ונפעל להגשמתו וליישומו.

מתפקידנו כאנשי חינוך לעודד את בני הנוער להכיר בחשיבות הנושא ולהרחיב את האחריות המשותפת. יהי רצון שיתקיים בנו דבר חז"ל: "כל ישראל ערבים זה בזה".

חגי גרוס

מנהל מינהל חברה ונוער

מנהלת אגף תכנים - מינהל חברה ונוער

שותפים יקרים,

הנושא השנתי של שנת הלימודים תש"ף יוקדש לחיזוקה של הערבות ההדדית, זאת בהבנה שערך זה הוא הבסיס המוסרי לקיומה של אחריות משותפת בחברה. ערבות הדדית מבטאת בחירה בערך של סולידריות ותחושת גורל משותף.

תפקידנו כאנשי חינוך הוא לחזק את האמפתיה כלפי האחר ולעודד את בני הנוער להרחיב את העשייה למען הזולת ולבחור בערבות הדדית כדרך חיים ולא רק לשאתה כסיסמה ריקה מתוכן. אנו מחויבים לממש אותה כדרך חיים בעבודתנו החינוכית.

משרד החינוך נערך ליישום הנושא במסגרות החינוכית השונות ברמת מטה וברמת מחוז.

בהובלת מינהל חברה ונוער, אגף תכנים ותכניות, הכשרה והשתלמויות הופקה ערכה זו המיועדת לכל אגפי הגיל לפי תחומי דעת ובהתאמה למגזרים השונים.

הערכה כוללת מגוון תכנים ותכניות לילדים ובני נוער במערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית וכן הצעות לפעילויות לימי לוח והצעות לימי שיא.

אני תקווה שערכה זו תסייע בהובלת יוזמות ותכניות, תקדם דיאלוג בין קבוצות ומגזרים בחברה למען חיזוק תחושת הערבות ההדדית בכל החברה הישראלית ולמען בנייתה של חברת מופת.

רות קנולר לוי

מנהלת אגף תכנים, תכניות, הכשרה והשתלמויות, מינהל חברה ונוער

"שכל ישראל נקראו נפש אחת... ואם חטא אחד מהם -
כולם ערבים זה בזה. למה הדבר דומה?
לבני אדם שהיו באין בספינה,
נטל אחד מקדח והתחיל קודח תחתיו.
אמרו לו: שוטה!
אתה קודח תחתיך, והמים נכנסין וכולן אבודין!"

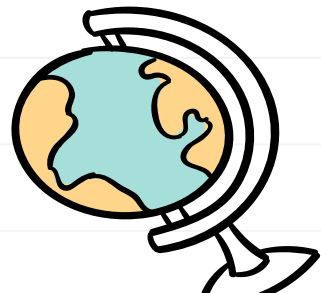
(מדרש ויקרא רבה ד, ו)

אחד מיסודות הדת הדרוזית זה **חفظ האخوان** חפד אלאכוואן -
לשמור על האחים.
המושג **חفظ האخوان** מתייחס למעגלים שונים:
1. אחריות ומחויבות לאחיך הביולוגי
2. לבן עמך
3. לאחיך האנושי בכל מקום

(שיח' קאסם בדר)

"מפני שישראל ערבים זה לזה, לכך כשצער בא על אחד -
חייבים כולם להצטער ולהתפלל"

(ספר חסידים תשנ"ג)

"וכספי הצדקה נועדו רק לעניים ולנזקקים ולמופקדים עליהם,
ולאשר יש לקרב את לבו (לאסלאם), ולשחרור עבדים,
ולכורעים תחת נטל חובות, ולמען אלוהים, ולהלך בדרכים.
כל ציווה אלוהים, ואלוהים יודע וחכם"

(הקוראן, סורה 9, פסוק 60)

הָלוּא פָּרַס לְרַעַב לְחֻמָּךְ וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תְּבִיא בֵּית
כִּי תִרְאֶה עָרִם וְכִסִּיתוּ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם

(ישעיהו נח)

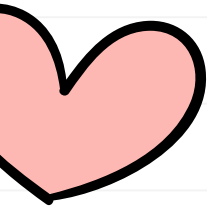
"כן אנחנו הרבים גוף אחד במשית, וכל אחד ואחד אבר לחברו"

(הברית החדשה, האגרת אל הרומיים יב, ה)

"...המעשים הטובים הם נחלת המאמין באלוהים וביום האחרון ובמלאכים ובספר
הנביאים, והמעניק מרכושו על אף היותו אהוב עליו, לקרובי המשפחה והיתומים
והנזקקים ולהלך בדרכים ולקבצן, ולשחרור עבדים והמקיימים את התפילה והנותנים
זכאת... - כל אלה, אמת בפיהם והם היראים"

(הקוראן, סורת אל-בקרה, איה 177)

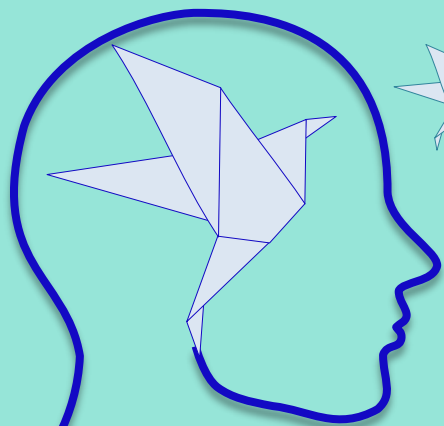
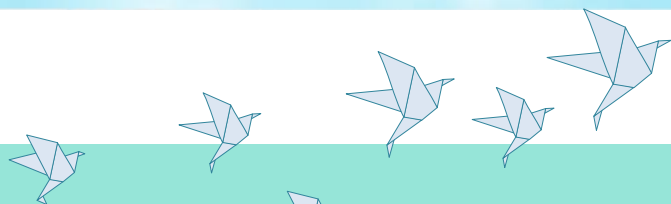
כל עיר שיש בה ישראל חייבין להעמיד מהם גבאי צדקה, אנשים ידועים ונאמנים, שיהיו מחזירין על העם מערב שבת לערב שבת, ולוקחין מכל אחד ואחד מה שהוא ראוי ליתן ודבר הקצוב עליו. והן מחלקין המעות מערב שבת לערב שבת, ונותנין לכל עני ועני מזונות המספיקין לשבעה ימים, וזו היא הנקרא קופה... מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל מישראל שאין להן קופה של צדקה.

(רמבם הלכ' מתנות עניים פרק ט)

חזון

**חיזוק הערבות ההדדית,
תחושת השייכות והחוסן
בכלל חלקי החברה הישראלית**

מטרות

➤ הנחלת הערבות ההדדית כערך מרכזי במערכת החינוך בתש"ף.

➤ הגברת ההכלה והאמפתיה כלפי קבוצות שונות בחברה באמצעות גילויי סולידריות

ומעורבות חברתית.

➤ הרחבת העשייה למען החברה הישראלית ולמען העם היהודי בתפוצות.

מה בערכה

בערכה שלפניכם מגוון תכנים ותוכניות לילדים ולבני נוער להפעלה במערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית, וכן הצעות לשילוב הנושא בתחומי הדעת, רעיונות לימי שיא, יוזמות ואירועים במחוזות וברשויות. ניתן להגיע מעמוד זה לכל פעילות באמצעות לחיצה על הקישור.

06

רעיונות לימי שיא

05

סרטונים

04

פעילות
כללית

03

ערבות הדדית
בדידות

02

פעילויות
בשפה הערבית

01

פעילויות על פי
אגפי הגיל
ותחומי הדעת

מה בערכה

**פעילויות על פי
אגפי הגיל
ותחומי הדעת**

הסיפור שלי, הסיפור של כולנו!

חינוך קדם יסודי

האגף לחינוך קדם יסודי וספריית פיג'מה מזמינים אותך להוביל את קהילת הגן במסע לגילוי הערבות ההדדית ולחיזוקה באמצעות הקשר עם עולם מופלא של סיפורים ושל ספרים. למסע שותפים הילדים, ההורים וגורמים בקהילה. הנושא השנתי לשנת תש"ף הוא "ערבות הדדית". עיסוק בנושא זה מספק הזדמנות לחיזוק עוגן הקהילתיות בגן העתידי.

פעילות

תחנת החברות

חינוך יסודי

שיח חברתי ערכי עם תלמידי בית הספר היסודי בעקבות בחינת היוזמה: "תחנת החברות".

יוזמה שמאפשרת לכל הילדים להשתתף בפעילות חברתית בהפסקה.

עזר לו לבכות

חינוך יסודי

פעילות בעקבות ספרו של פאול קואלו "עזר לו לבכות", המיועדת לכיתות ה'-ו'.
בחינת אפשרות לקידום יוזמה בנושא דאגה לזולת, הצגתה בכתב ושכנוע בדבר
נחיצותה וחשיבותה.

ערבות הדדית בתרבות יהודית-ישראלית

כיתות א' - ט'

קובץ ובו יחידות בנושא ערבות הדדית שפותחו במסגרת המקצוע תרבות יהודית-ישראלית.

פעילות

גילויי ערבות הדדית – חוסנו של עם

הסטוריה

מערך שיעור בו נעסוק בערבות ההדדית, ששררה בעם ישראל במאה ה-19.

ערבות הדדית ואחריות אישית

המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים (חט"ב, חט"ע)

להלן הצעות למבחר סדנות להגברת המודעות לדעות קדומות.

מטרתן:

הבנת השפעת הדעות הקדומות שלנו על תופעות של אפליה ושל גזענות בחברה, העלאת המודעות שלנו למצבים שבהם אנחנו מתנהגים בגזענות ומפלים אחרים, הבנת חשיבות פעילותה של מנהיגות חינוכית למניעת דעות קדומות ואפליה.

פעילות

ערבות הדדית בתנ"ך

כל הגילאים

שיעור העוסק במושג "ערבות הדדית" ובגילוייו השונים בשגרה וברגעי משבר ושינוי דרך סיפורם של השבטים ראובן, גד וחצי שבט מנשה בספר יהושע.

מתוך: אתר 929

פעילות

עמיות יהודית - ערכה

בערכה: מערכי פעילות, סרטונים, מאמרים, קישורים וכו'.
הערכה פותחת שער לנושא ומכניסה את הקוראים ללב הסוגיות הבוערות בתחום זה:
מה בין "תפוצות" ל"עמיות"? מה אנחנו חושבים "עליהם"? ומה "הם" עלינו? מה
הקשר בין עמיות ובין ביטחון ישראל? מי נכלל בעם ישראל? מי קובע ומי מגדיר זאת?
זוויות נוספות בשאלה הנצחית: מיהו יהודי.

פעילות

אחים מעבר לים

אגף התפוצות

היכרות עם יהודי התפוצות.

התלמידים מתוודעים למושג "יהודי התפוצות", לומדים על המשמעות של שמירה על הצביון היהודי מחוץ לישראל ועל הקושי שבכך ועל מאפייני הקהילות היהודיות השונות ברחבי העולם.

פעילות

מה בערכה

02

**פעילויות
בשפה הערבית**

מקומי בקבוצה

פעילות בשפה הערבית (ליסודי)

פעילות בשפה הערבית לחינוך היסודי.

ערבות הדדית

פעילויות בשפה הערבית (לחט"ב, חט"ע)

פעילויות בשפה הערבית לחינוך העל יסודי

מה בערכה

ערבות הדדית
בדידות

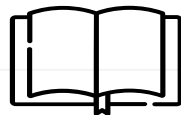
"לא טוב היות האדם לבדו"

ערבות הדדית לקראת חג חנוכה בנושא תופעת הבדידות בחברה

בחג החנוכה תש"ף, נתמקד בנושא **אוכלוסיות ואנשים בודדים בחברה הישראלית**, זאת במטרה להגביר את המודעות של תלמידים ושל בני נוער להיקף התופעה, לטפח אמפתיה ולעודד תחושת אחריות חברתית לנושא.

פעילות

מכתב הסבר

(פעילות חדשה שנכתבה גם עבור המאגר הלאומי לשיעורי חברה)

מה בערכה

54

פעילויות
כלליות

ערבות הדדית - פעילות כללית

היגדים

פעילות לדיון בקבוצה - מהי ערבות הדדית

ערבות הדדית פעילות כללית

אני לך = אתה לי?

סרטון קצרצר המלווה בפעילות כמניע לשיח ולדיון מעמיק בנושא ערבות הדדית

מה בערכה

05

סרטונים

סרטונים (קישורים)

המקרר
מיזם חברתי

חיילים בודדים

גברת עם
סלים

עומדים מנגד

שיר
כולנו זקוקים לחסד
נורית גלרון

שיר
אחים למטרה
מתתיהו בנד

מאגר סרטונים לתיכון

מה בערכה

06

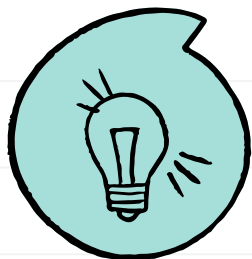

רעיונות לימי שיא

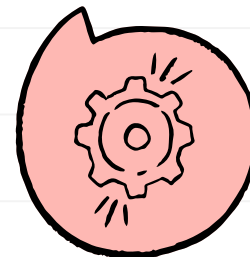
רעיונות לפעילויות וימי שיא

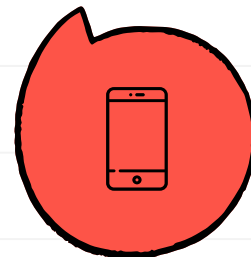
שיר מחוזי

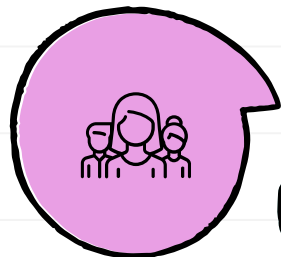
מחוברים
(יצירת יוטיוב)

4 + 80
לגילאים הצעירים

Story

הדלקת נר עם
אוכלוסיות בודדות

צוות היגוי והובלה: אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות, מינהל חברה ונוער

איסוף, עריכה ועיצוב גרפי : חגית פרחיה חכם

עריכה לשונית: אפרת חבה